

Il-Karta tal-Għalliema

Gwida għat-Tmexxija tal-Eżami tal-Fehim mis-Smigh

1. Qassam il-karti bil-mistoqsijiet u itlob lit-tfal jiktbu isimhom, kunjomhom u l-klassi. Ibda r-rikording u ara li kulhadd qed jisma'. L-iskript jinqara darbtejn.
2. F'każ li r-rikording ma jaħdimx, aqra l-iskript kollu bil-mod u b'lehen ċar kemm tista'. L-iskript **aqrah darbtejn**, kwarta kull darba.

Tfal, tistgħu tibdew taqraw il-mistoqsijiet f'qalbkom. Għandkom 5 minuti. Tiktbu xejn.

(Wara 5 minuti)

Issa se naqralkom silta qasira. Isimgħu sew għax wara tridu twieġbu l-mistoqsijiet fuqha. Is-silta u l-mistoqsijiet se jinqraw darba, nagħtikom iċ-ċans twieġbu, u wara terġgħu tisimgħu s-silta u l-mistoqsijiet għat-tieni darba.

Waqt li qed tisimgħu s-silta tistgħu tibdew twieġbu l-mistoqsijiet. Fl-istess hin, iżda, ibqgħu attenti għal dak li qegħdin tisimgħu.

Is-silta se tinqara issa.

Il-brunġiel

Hawn min jgħid li l-Indjani tal-Asja, mhux tal-Amerika, ilhom jafu bil-brunġiel għal dawn l-aħħar 4,000 sena. Ta' min jgħid li din il-ħaxixa hija waħda mill-familja msejġha *solanum*, jiġifieri l-istess waħda li fiha hemm il-patata u t-tadam.

Fil-Lvant Nofsani jissajjar ħafna l-brunġiel, saħansitra fl-istuffat tal-ħaruf. Fl-Ewropa, meta sirna nafu bil-brunġiel fit-13-il seklu, ma tantx deher li ntlaxxa' tajjeb, tant li l-pjanta kienet titkabbar biex iżżejjen u mhux biex jittieħed il-frott tagħha, sabiex jittiekel.

Bil-ftit il-ftit, iżda, in-nies Ewropej, u llum tista' tgħid kulhadd, saru japprezzaw iżjed din il-ħaxixa versatili, li tista' tittiekel kemm shuna kif ukoll kiesha. Hawn min jgħalli l-brunġiel, u jgħaffgu ma' ħafna tewm u tursin – insejġulha insalata, għalkemm din il-kelma s-soltu tfisser xi ħaġa oħra. Hawn min jimla l-brunġiel b'toqlija ta' basal u laħam ikkapuljat; hawn min wara li jsajjar il-brunġiel, iqaxxru, ikesshu u jimlieh bis-salmura, jiġifieri bit-tonn taż-żejt, l-inċova, it-tadam, il-ġardiniera, iż-żebbuġ u l-kappar, biex il-ħaxixa sservi bħala kontorn tajjeb. Il-brunġiel isir ukoll 'kapunata' jew għal mal-ħut jew għal fuq il-pizza jew lażanja flok bl-għaġina.

Għalkemm aħna mdrrijin bil-brunġiel vjola, illum insibu dak abjad, lewn il-krema u saħansitra bl-istrixxi vjola u safranija. Il-brunġiel ikun tond jew tawwali, jew ovali; il-qoxra tkun tleqq jew le u hawn brunġiel daqs piżella wkoll. Biex jiġi tajjeb fit-tisjir, u ma jiħux kulur skur, l-aħjar il-brunġiel jitqiegħed f'passatur u nroxxu l-melħ fuqu. Meta f'xi riċetta bl-Ingliż tiltaqa' mal-kelma eggplant, din tfisser brunġiela.

Jekk forsi qatt ma doqtha, nissuggerilek li tipprovaha. Illum jeżistu ħafna riċetti bil-brunġiel. Li nista' ngħidlek li hu tajjeb għal saħħitna bħal ħafna ħxejjex oħra.

* * *

Issa li smajtu din is-silta, se naqralkom il-mistoqsijiet fuqha. Waqt li qed naqralkom il-mistoqsijiet tistgħu tkomplu taħdmu t-twegibiet.

Mela, issa se naqralek Taħriġ A.

Immarka t-twegiba t-tajba billi tagħmel sinjal fil-kaxxa t-tajba.

In-numru wieħed: Din is-silta hija dwar ħaxixa partikolari. ***Veru jew falz?***

In-numru tnejn: L-Indjani tal-Amerika kienu ilhom jafu bil-brunġiel. ***Veru jew falz?***

In-numru tlieta: Fil-Lvant Nofsani jagħmluh fl-istuffat tal-fenek. ***Veru jew falz?***

In-numru erbgħa: Il-brunġiel jittiekel sħun. ***Veru jew falz?***

In-numru ħamsa: Jeżisti brunġiel daqs piżella. ***Veru jew falz?***

In-numru sitta: Il-kelma eggplant tfisser pjanta li tipproduċi l-bajd. ***Veru jew falz?***

Issa se ngħaddu għal Taħriġ B.

Immarka t-twegħiba t-tajba billi tagħmel linja taħtha, skont dak li smajt fis-silta.

In-numru wieħed: Il-kelma *solanum* tfisser

- a) li fiha hemm il-patata u t-tadam.
- b) li fiha hemm it-tadam u l-pastard.
- ċ) li fiha hemm il-patata u t-tursin.

In-numru tnejn: Fl-Ewropa sirna nafu bil-brunġiel

- a) fil-15-il seklu.
- b) fl-14-il seklu.
- ċ) fit-13-il seklu.

In-numru tlieta: Il-brunġiela hija versatili

- a) għax tittiekel sħuna biss.
- b) għax tittiekel kiesħa biss.
- ċ) għax tittiekel kemm kiesħa u kemm sħuna.

In-numru erbgħa: Hawn Malta aħna mdorrijin

- a) bil-brunġiela twila.
- b) bil-brunġiela vjola.
- ċ) bil-brunġiela ovali.

In-numru ħamsa: Biex jiġi tajjeb fit-tisjir u ma jihux kulur skur,

- a) qiegħdu f'passatur biss.
- b) qiegħdu f'passatur u roxx il-melħ fuqu.
- ċ) għallih u roxx il-melħ.

In-numru sitta: Il-brunġiel

- a) mhux tajjeb għal saħħitna.
- b) hu tajjeb għal saħħitna.
- ċ) jista' jkun tajjeb u ħażin fl-istess hin.

Issa se ngħaddu għal Taħriġ Ċ. Imla l-vojt b'kelma waħda skont is-sens tas-silta.

In-numru wieħed:

Hawn min jgħalli l-brunġiel, u _____ ma' ħafna tewm u tursin – insejħulha _____.

In-numru tnejn:

Hawn min jimla l-brunġiel b' _____ ta' basal u laħam ikkapuljat.

In-numru tlieta:

Jekk forsi qatt ma doqtha, nissugġerilek li _____.

Issa wasalna għall-aħħar taħriġ, it-Taħriġ D. Pogġi fl-ordni metodu wieħed kif tista' tuża u tippreżenta l-brunġiel skont is-silta.

Wara li tipprepara l-brunġiel...	In-numru
sajjar il-brunġiel	1
kessaħ il-brunġiel	
servih bħala kontorn	
imlieh bis-salmura	
qaxxar il-brunġiel	

Issa se terġgħu tisimġu s-silta u l-mistoqsijiet. Intom tkunu tistgħu tiċċekkjaw it-tweġibiet tagħkom u timlew fejn ħallejtu vojt.

* * *

Wara li jinstemgħu s-silta u l-mistoqsijiet għat-tieni darba, aġti ħames minuti lit-tfal biex tara li jkunu lestew it-tweġibiet tagħhom. Fl-aħħar tista' tgħid:

Grazzi! L-eżami tas-smiġħ spiċċa.